

Japonia wobec Trójmorza – perspektywy współpracy

Raport Ośrodka Badań Azji
Centrum Badań nad Bezpieczeństwem
Akademii Sztuki Wojennej

styczeń 2021

Autor:

Konrad Rumiński

Redakcja:

Krzysztof Iwanek

Data złożenia:

3.01.2021

Ośrodek Badań Azji
Centrum Badań nad Bezpieczeństwem
Akademia Sztuki Wojennej
al. gen. A. Chruściela „Montera” 103
00-910 Warszawa

Tel.: 26-181-44-84
E-mail: osrodekbadanazji@akademia.mil.pl
Twitter: [@osrodekazji](https://twitter.com/osrodekazji)

---

*Opinie zawarte w niniejszym opracowaniu nie są
oficjalnym stanowiskiem Akademii Sztuki Wojennej.*

Spis treści

Podsumowanie	5
Cel i ramy raportu.....	8
Definicja Trójmorza na potrzeby raportu.....	9
Japonia jako inwestor zagraniczny	11
Zalety Trójmorza z perspektywy Japonii	16
Wady Trójmorza z perspektywy Japonii	23
Wnioski	27
English summary.....	33

Podsumowanie

Trójmorze to inicjatywa gospodarczo-polityczna 12 państw położonych w obszarze mórz Bałtyckiego, Adriatyckiego i Czarnego oraz należących do Unii Europejskiej. Są to (w kolejności alfabetycznej): Austria, Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Polska, Rumunia, Słowacja, Słowenia i Węgry. Celem niniejszego raportu jest zastanowienie się nad możliwością przyciągnięcia Japonii do inicjatywy Trójmorza. Raport przybliży wysoki status Japonii jako inwestora zagranicznego w świecie i Europie Środkowej i Wschodniej oraz, analizując różne kwestie towarzyszące tej tematyce, przedstawia potencjalne obszary współpracy, jakie te państwa, w tym Polska, mogłyby rozwijać z Japonią. Kwestia zainteresowania Japonii inicjatywą Trójmorza wydaje się istotna, ponieważ przedsiębiorstwa japońskie są jednym z najważniejszych inwestorów zagranicznych na tym obszarze i dla wszystkich państw regionu Japonia była i jest partnerem, z którym wiąże się niskie ryzyko polityczne. Również państwo japońskie blisko współpracuje ze Stanami Zjednoczonymi i szczególnie ostatnio starało się polepszać stosunki z państwami środkowo i wschodnioeuropejskimi. Tymczasem inicjatywa Trójmorze nie została dostrzeżona i nie była szeroko komentowana w Japonii.

Japonia należy do najważniejszych bezpośrednich inwestorów zagranicznych (BIZ – 7 miejsce w świecie, 2017 rok) i największych

dostarczycieli pomocy rozwojowej (ODA – 4. miejsce wśród niepodległych państw, 2019 rok) w skali świata. Japonia jest także istotnym inwestorem w państwach tworzących Trójmorze. W 2018 roku w Polsce działało ponad 300 japońskich przedsiębiorstw (w tym 80 produkcyjnych). W Czechach ponad 250 (ponad 100 produkcyjnych), na Słowacji 59 (20 produkcyjnych), na Węgrzech ponad 150 (ponad 50 produkcyjnych), w Rumunii ponad 100 (26 produkcyjnych), w Bułgarii 36 (4 produkcyjne), w Austrii 109 (30 produkcyjnych), w Słowenii 28 (8 produkcyjnych), w Chorwacji 24 przedsiębiorstwa. Oprócz tego w Estonii działały 24 japońskie przedsiębiorstwa (dane za 2014 rok), na Litwie 9 przedsiębiorstw (dane za 2015 rok), na Łotwie 5 przedsiębiorstw (dane za 2018 rok). Atutami państw Trójmorza z perspektywy japońskiej są strategiczne położenie na styku Zachodu i Wschodu Europy, członkostwo w Unii Europejskiej, bliskość Niemiec, niższe koszty pracy, obecność wykwalifikowanej siły roboczej i stosunkowo dużego rynku zbytu oraz szczególnie pozytywny stosunek do Japończyków. Japonia, jako państwo mocno zaangażowane w Europie Środkowej i Wschodniej, mogłaby potencjalnie być zainteresowana włączeniem się w inicjatywę Trójmorza, a przez to przyczynić się do szybszej jej materializacji. W tym kontekście co najmniej nieodpowiednie wydaje się, że Trójmorze jako projekt strategiczny nie jest znane ani szeroko komentowane w Japonii. Dlatego warto podjąć działania informacyjno-propagandowe skierowane na odbiorców japońskich, które mogłyby atrakcyjnie przedstawić inicjatywę Trójmorza z perspektywy polskiej. Przy tym

w szczególności warto głębiej przeanalizować możliwości japońskiego zaangażowania kapitałowego przede wszystkim w projekty infrastrukturalne oraz zastanowić się nad szansami związanymi z eksportem uzbrojenia (potencjalnie z Japonii do państw Trójmorza) oraz potencjalnego rozszerzenia współpracy naukowo-badawczej w przemyśle, w tym przemyśle obronnym i produkującym dobra podwójnego zastosowania. Należy starać się wytworzyć u partnerów japońskich silną potrzebę wspierania bliższej współpracy, skomunikowania i bezpieczeństwa państw, w których Japonia jest ważnym inwestorem. Szczególnie wartościowe byłoby pozyskanie Japonii do roli obserwatora tworzącej się organizacji.

Cel i ramy raportu

Celem niniejszego raportu jest zastanowienie się nad możliwością przyciągnięcia Japonii do inicjatywy Trójmorza. Raport przybliży status Japonii jako inwestora zagranicznego w świecie i Europie Środkowo-Wschodniej oraz, analizując różne kwestie towarzyszące tej tematyce, przedstawia potencjalne obszary współpracy, jakie te państwa, w tym Polska, mogłyby rozwijać z Japonią. Kwestia zainteresowania Japonii inicjatywą Trójmorza wydaje się istotna, ponieważ przedsiębiorstwa japońskie są jednym z najważniejszych inwestorów zagranicznych na tym obszarze i dla wszystkich państw regionu Japonia była i jest partnerem, z którym wiąże się niskie ryzyko polityczne. Również państwo japońskie blisko współpracuje ze Stanami Zjednoczonymi w ich inicjatywach międzynarodowych i w ostatnich latach starało się polepszać stosunki dwustronne z państwami środkowo- i wschodnioeuropejskimi. Tymczasem Trójmorze jako póki co półformalna inicjatywa konsolidująca współpracę proamerykańskich państw Europy Środkowej i Wschodniej, ale docelowo ambitny projekt strategiczny, nie została dostrzeżona i nie była szeroko komentowana w Japonii. Jakikolwiek udział Japonii w inicjatywie Trójmorza (poparcie na arenie międzynarodowej, wzięcie udziału w kolejnym szczycie, zwiększenie inwestycji w infrastrukturę albo objęcie statusu obserwatora) wydawałby się korzystny zarówno dla Tokio jak i poszczególnych stolic środkoeuropejskich. Mógłby być częścią

większego trendu, konsolidującego współpracę strategiczną sojuszników Stanów Zjednoczonych w Europie i Azji niechętnych ekspansji państw autorytarnych, w tym Chin, a w kontekście niedawnych wydarzeń – przede wszystkim pandemii koronawirusa oraz Breksitu, mogłby przyczynić się do budowy nowych łańcuchów dostaw i optymalizacji kosztów po stronie przedsiębiorstw japońskich. Państwa naszej części Europy potencjalnie zyskałyby zaś nowego, wciąż potężnego sojusznika, prowadzącego politykę zagraniczną mniej uwikłaną w wewnętrzne europejskie rozgrywki (i mniej antagonizującego nowych uczestników niż Stany Zjednoczone), którego miękka siła i realna obecność kapitałowa mogłyby być dodatkowym wsparciem dla całej inicjatywy.

Definicja Trójmorza na potrzeby raportu

Trójmorze to inicjatywa gospodarczo-polityczna 12 państw położonych w obszarze mórz Bałtyckiego, Adriatyckiego i Czarnego oraz należących do Unii Europejskiej. Są to (w kolejności alfabetycznej): Austria, Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Polska, Rumunia, Słowacja, Słowenia i Węgry. Inicjatywę zapoczątkowano w 2015 roku, ażeby rozwijać współpracę zainteresowanych państw w dziedzinie energetyki, gospodarki, logistyki, transportu i telekomunikacji (tzw. connectivity; na 2020 rok łącznie już 77 projektów, por. przypis nr 1)¹.

Pierwsze spotkanie grupy odbyło się we wrześniu 2015 w Nowym Jorku. W kolejnych latach (2016-2020) odbyło się w sumie pięć szczytów Trójmorza. W 2019 polski Bank Gospodarstwa Krajowego i rumuński Exim Bank zapoczątkowały utworzenie Funduszu Trójmorza, do którego stopniowo dołączają kolejne państwa². Podpisano również list intencyjny w sprawie utworzenia indeksu giełdowy CEE Plus, który zakłada wspólne notowania 100 największych spółek z państw Grupy Wyszehradzkiej oraz Chorwacji, Słowenii i Rumunii. Jego publikację rozpoczęto we wrześniu 2019 roku³. Oprócz aspektu integracyjnego na poziomie regionalnym, widoczny jest aspekt strategiczny Trójmorza, które tworzy podstawy do głębszej współpracy państw przychylnych polityce amerykańskiej w Europie i obawiających się zwiększonego wpływu zarówno Rosji jak i Chin. Obserwatorami inicjatywy są Stany Zjednoczone i Niemcy. Poparcia projektowi udzielił prezydent Stanów Zjednoczonych Donald Trump, który był gościem szczytu Trójmorza w Warszawie, który odbył się na początku lipca 2017 roku⁴. W niniejszym raporcie nazwę Trójmorze stosuje się zarówno do określenia opisanej wyżej i coraz bardziej sformalizowanej współpracy 12 państw i 2 obserwatorów, jak również państw, które potencjalnie mogłyby dołączyć do inicjatywy w przyszłości (szczególnie Ukraina) bądź pozostają w projektowanym obszarze oddziaływania Trójmorza. Wydaje się to podejściem uprawnionym, ponieważ ukrytym sensem Trójmorza jest wzmocnienie i dowartościowanie wszystkich państw położonych między tradycyjnie rozumianym Zachodem i Wschodem Europy, również w obszarze bezpieczeństwa (wszyscy członkowie

Trójmorza oprócz Austrii i wszyscy obserwatorzy należą do NATO; kilka państw przeznaczają na obronność przynajmniej 2 procent PKB⁵). Wiedząc, że Trójmorze nie jest formalnie skierowane przeciwko żadnemu z państw, autor jednocześnie zdaje sobie sprawę z istnienia konfliktu interesów między międzynarodowymi dążeniami Europy Środkowej i Wschodniej, popieranymi przez Stany Zjednoczone, a dążeniami niemiecko-rosyjskimi (widocznymi choćby przez pryzmat projektu Nord Stream 2 i współpracy w dziedzinie technologii wojskowych) oraz niesłabnącej tendencji obu państw do utrzymywania ożywionych stosunków z Chinami. Autor jednocześnie wierzy, że czynne lub bierne zaangażowanie Japonii w inicjatywę Trójmorza pozwoli obniżyć istniejące napięcia. Pogląd ten zostanie rozwinięty i omówiony na dalszych stronach tej pracy. W tym celu zostaną również przedstawione potencjalne wyzwania dla Trójmorza jako skutecznego projektu.

Japonia jako inwestor zagraniczny

Japonia należy do najważniejszych bezpośrednich inwestorów zagranicznych (BIZ – 7 miejsce w świecie, 2017 rok) i największych dostarczczyeli pomocy rozwojowej (ODA – 4 miejsce wśród niepodległych państw, 2019 rok) w skali świata⁶. Japonia jest również państwem wiodącym, jeśli chodzi o międzynarodową pozycję

inwestycyjną netto – w 2019 roku wartość aktywów zagranicznych podmiotów japońskich przewyższała ich zagraniczne pasywa o 66 procent PKB. Jest to poziom porównywalny z Niemcami, większy niż Korea Południowa, Chiny czy Stany Zjednoczone. W kwotach bezwzględnych dawało to Japonii pozycję największego państwa-wierzyciela na świecie. Status ten Japonia utrzymuje od 28 lat. Kraj Wschodzącego Słońca posiada znacznie więcej zagranicznych wierzycieli niż drugie w rankingu Niemcy oraz trzecie Chiny.

Przynajmniej od połowy lat 80 XX wieku japońskie inwestycje były i są realizowane poprzez budowę zakładów za granicą, jak również fuzje i przejęcia istniejących przedsiębiorstw. Japonia budowała i buduje w ten sposób zaplecze własnego rynku, a z drugiej przewagę eksportową nad innymi państwami, gdyż lokowanie produkcji blisko rynków zbytu pozwalało i pozwala omijać bariery w handlu oraz zmniejszać koszty stałe. Pomoc rozwojowa dostarczana wielu państwom w formie inwestycji w infrastrukturę albo kredytów na inwestycje znacznie przyczyniała się zaś do poprawy wizerunku państwa japońskiego za granicą, szczególnie w państwach, które w przeszłości nie miały najlepszych doświadczeń w stosunkach z Japonią. Był i jest to niewątpliwie środek oddziaływania z powodzeniem zastępujący Japonii ekspansję militarną (utrudnioną, gdyż oficjalnie Japonia nie posiada sił zbrojnych) i przyczyniający się do budowy jej mocarstwowej pozycji. Przewaga Tokio ujawniła się szczególnie w dziedzinie produkcji samochodów, maszyn przemysłowych oraz produktów elektronicznych wraz z ich bezpośrednim zapleczem, ale również na innych obszarach

rynku cywilnego, szczególnie w państwach uznawanych za peryferyjne, o nie dość rozwiniętym przemyśle, gdzie w przeszłości Japończycy nie napotykali dużej konkurencji.

Na szczególną uwagę zasługują japońskie inwestycje w infrastrukturę państw przyjmujących. Na tym polu Japonia skutecznie rywalizuje z Chinami⁷. W czerwcu 2019 oszacowano wartość projektów infrastrukturalnych z udziałem Japonii w państwach Azji Południowo-Wschodniej na 367 mld dolarów (w porównaniu do 255 mld dolarów projektów chińskich)⁸. Projekty o największej wartości, bo aż 208 mld zaplanowano w Wietnamie. Inne państwa regionu z dużym nasyceniem japońskich projektów infrastrukturalnych to Indonezja (74 mld), Filipiny (43 miliardy), Singapur (19 mld) i Tajlandia (15 mld). Projekty są wspierane między innymi przez Japoński Bank Współpracy Międzynarodowej (JBIC) oraz Azjatycki Bank Rozwoju (ADB), którego prezesem od stycznia 2020 jest Japończyk Masatsugu Asakawa (od początku istnienia banku, czyli od 1966 jego prezesami zawsze byli Japończycy)⁹. Zaangażowanie inwestycyjne Japonii akurat w tym obszarze świata nie dziwi, gdyż jest to naturalny obszar ekspansji tego państwa, będący w kręgu zainteresowania Japończyków od początku XX wieku. W różnych odstonach japońskiej koncepcji ekspansjonistycznych Azja Południowo-Wschodnia stanowi uzupełnienie gospodarki japońskiej na podobieństwo niemieckiej koncepcji Mitteleuropy. To właśnie o dominację w tym regionie Japończycy toczyli ze Stanami Zjednoczonymi wojnę na Pacyfiku.

Pewnym novum jest dążenie Japonii do zaistnienia w gronie eksporterów uzbrojenia i technologii wojskowych. W kwietniu 2014 roku ówczesny premier Japonii Shinzo Abe zakończył wprowadzony w 1967 roku zakaz eksportu japońskiego uzbrojenia¹⁰. Planowano sprzedaż okrętów podwodnych klasy Soryu do Australii¹¹ oraz samolotów patrolowych Kawasaki P-1 do Wielkiej Brytanii¹², ale próby te zakończyły się niepowodzeniem. W ramach zmian legislacyjnych umożliwiono również potencjalną sprzedaż wyposażenia Japońskich Sił Samoobrony do państw trzecich po cenach niższych niż te oferowane odbiorcy japońskiemu. Dwa wycofane śmigłowce MH-53E sprzedano do Stanów Zjednoczonych¹³. Oprócz tego w grudniu 2018 okazało się, że Japonia, przy okazji zakupu F-35 była zainteresowana sprzedażą swoich F-15 Stanom Zjednoczonym, które miałyby przekazać te samoloty zaprzyjaźnionym państwom ze słabszymi siłami lotniczymi¹⁴. Oprócz wymienionych państw, od chwili zniesienia ograniczeń na eksport japońskiego uzbrojenia, zanotowano próby sprzedaży różnych produktów do Indii, na Filipiny, do Tajlandii i Zjednoczonych Emiratów Arabskich. Zmiany i trendy te mogą oznaczać, że w przyszłości Japonii uda się dotrzeć ze swoim uzbrojeniem do państw trzecich. Niewykluczone, że takim zakupom będą towarzyszyły umowy offsetowe, które zaowocują japońskimi inwestycjami w branżę zbrojeniową państw-odbiorców. Trend ten może ulec przyspieszeniu w miarę konsolidacji współpracy niechętnych chińskiej ekspansji państw proamerykańskich w basenach Oceanu Spokojnego i Indyjskiego i być wspierany przez Stany Zjednoczone (raczej niezależnie od tego, czy

w Waszyngtonie będzie rządzić administracja republikańska czy demokratyczna – Chiny są bowiem postrzegane jako najważniejszy rywal Stanów Zjednoczonych przez obie partie).

Mimo znacznego spowolnienia tempa rozwoju gospodarki japońskiej w ostatnim dwudziestoleciu, na gruncie czysto gospodarczym wydaje się, że ekspansja zagraniczna przedsiębiorstw i instytucji japońskich będzie się zwiększać. Jest tak dlatego, że zarówno japoński rynek wewnętrzny jak i rynek pracy systematycznie kurczą się z przyczyn demograficznych, a zagrożone tańszą konkurencją z innych państw azjatyckich przedsiębiorstwa są dodatkowo zmuszone do optymalizacji kosztów. Jednym z największych odbiorców japońskich inwestycji bezpośrednich w czasach poprzedzających pandemię koronawirusa były Chiny. Zapowiedzi o repatriacji produkcji do Japonii, wywołane obawami o bezpieczeństwo dostaw i podobną polityką Stanów Zjednoczonych mogą zmienić ten stan, na czym zapewne najbardziej skorzystają zaprzyjaźnione z Tokio państwa Azji Południowo-Wschodniej (Wietnam, Tajlandia, Malezja, Indonezja, Filipiny), Azji Południowej (Indie, Bangladesz) oraz prawdopodobnie Meksyk, jako rosnące zaplecze produkcyjne gospodarki amerykańskiej (japońskie przedsiębiorstwa są dużym inwestorem zagranicznym również w Stanach Zjednoczonych). Pewna część japońskich inwestycji może zostać skierowana do Europy Środkowej i Wschodniej, czyli na obszar Trójmorza¹⁵.

Zalety Trójmorza z perspektywy Japonii

Jak wspomniano, Trójmorze jest póki co luźnym stowarzyszeniem 12 państw, z których wszystkie należą do Unii Europejskiej, a większość należy do NATO. Wszystkie państwa utrzymują raczej przyjazne stosunki ze Stanami Zjednoczonymi (z którymi podobne stosunki ma Japonia) oraz mają duże powiązania gospodarcze z Niemcami (podobnie jak japońskie firmy inwestujące w Europie). Trójmorze nie rozwinęło się jednak jeszcze do skali jednolitego bloku państw, które wspólnie realizują jakąś czytelną agendę polityczną czy komunikację strategiczną. Nie wiadomo zresztą, czy jest to cel Trójmorza. Niemniej do dalszego rozwoju inicjatywy potrzebne są przede wszystkim inwestycje w infrastrukturę transportową i telekomunikacyjną oraz skoordynowane działania promocyjne. Na tym etapie należy więc jeszcze rozpatrywać potencjalne zaangażowanie Japonii w Trójmorze poprzez większe zaangażowanie w stosunki dwustronne z każdym z 12 państw. Sukces w tej dziedzinie będzie jednak korzystny dla całego projektu Trójmorza.

Japonia jest ważnym inwestorem w większości państw tworzących Trójmorze. W 2018 roku w Polsce działało ponad 300 japońskich przedsiębiorstw (w tym 80 produkcyjnych). W Czechach ponad 250 (ponad 100 produkcyjnych), na Słowacji 59 (20 produkcyjnych), na Węgrzech ponad 150 (ponad 50 produkcyjnych), w Rumunii ponad 100 (26 produkcyjnych), w Bułgarii 36 (4 produkcyjne), w Austrii 109 (30

produkcyjnych), w Słowenii 28 (8 produkcyjnych), w Chorwacji 24 przedsiębiorstwa¹⁶. Oprócz tego w Estonii działały 24 japońskie przedsiębiorstwa (dane za 2014 rok)¹⁷, na Litwie 9 przedsiębiorstw (dane za 2015 rok)¹⁸, na Łotwie 5 przedsiębiorstw (dane za 2018 rok)¹⁹. Suma japońskich inwestycji bezpośrednich tylko dla Polski, Czech i Węgier przekroczyła do 2017 roku 12 mld dolarów, znacznie więcej niż wartość inwestycji chińskich dla wszystkich państw formatu 16+1. W samej Polsce przedsiębiorstwa japońskie zatrudniają blisko 40 tysięcy osób (podobnie w Czechach i Rumunii²⁰). Japończycy w Europie Środkowej i Wschodniej są obecni inwestycyjnie w niemal wszystkich branżach przemysłu, wliczając w to przemysł spożywczy, wysokich technologii, elektroniczny oraz IT, ale dominuje szeroko pojęty przemysł motoryzacyjny. Z perspektywy tworzącego się Trójmorza szczególnie istotny wydaje się fakt, że japońskie przedsiębiorstwa tworzą klastry przemysłowe i zgrupowania zakładów przekraczające granice poszczególnych państw. Na przykład Toyota posiada fabrykę silników i skrzyń biegów w Wałbrzychu oraz fabrykę silników w Jelczu-Laskowicach, a także produkuje gotowe samochody w czeskim Kolinie²¹. Panasonic ma w Polsce fabrykę baterii alkalicznych²², a w Czechach wytwarza pompy ciepła²³. Daikin ma swoją główną bazę produkcyjną w Czechach, ale oprócz tego polega na sieci kooperantów w Polsce, w Rumunii i na Słowacji²⁴. Choć poszczególne państwa rywalizują ze sobą o japońskie inwestycje, zawsze istnieje teoretyczna możliwość wspólnego lobbowania i koordynacji, podobnie jak ma to

miejsce podczas ubiegania się o organizację międzynarodowych imprez sportowych.

Wśród wielu japońskich inwestycji zdarzają się również te niezwykle wysokowartościowe, jak chociażby jedyne poza Japonią centrum produkcji napędów hybrydowych Toyoty w Polsce²⁵ albo fabryka robotów przemysłowych i centrum badawczo-rozwojowe firmy Yaskawa w Słowenii²⁶. Należą do nich również pojedyncze inwestycje w infrastrukturę (budowana w Rumunii linia metra do lotniska Bukareszt-Otopeni)²⁷. Nadal jednak Japonia zainwestowała w regionie znacznie mniej pieniędzy niż w Europie Zachodniej. Szczególnie dużym skupiskiem japońskich inwestycji są Niemcy (obserwator Trójmorza), Holandia oraz Wielka Brytania.

Atutami państw Trójmorza z perspektywy japońskiej są strategiczne położenie na styku Zachodu i Wschodu Europy, członkostwo w Unii Europejskiej, bliskość Niemiec, niższe koszty pracy, obecność wykwalifikowanej siły roboczej i stosunkowo dużego rynku zbytu oraz szczególnie pozytywny stosunek do Japończyków. Pod tym względem Japończycy nie różnią się od innych inwestorów, którzy decydują się lokować swój kapitał na tym obszarze. Ostatnie lata przyniosły ponadto wzrost zainteresowania Japonii inwestycjami w Europie, na co wpłynęło zakończenie negocjacji i podpisanie Umowy o wolnym handlu między Japonią i Unią Europejską, Brexit, jak również konieczność ograniczania wpływów chińskich. Widoczne było dążenie Japonii do ożywienia stosunków z państwami Europy Środkowej i Wschodniej, w tym do tej

pory niedostatecznie zagospodarowanymi przez Japonię mniejszymi państwami, takimi jak Państwa Bałtyckie oraz Bułgaria²⁸. Japończycy intensyfikują także swoją współpracę gospodarczą z państwami w bezpośrednim sąsiedztwie Trójmorza, szczególnie z Ukrainą (należy zwrócić uwagę na planowane inwestycje w drogi i porty)²⁹. Angażując się głębiej w stosunki gospodarcze i polityczne z każdym z państw tworzących Trójmorze, albo oficjalnie w samą inicjatywę, Japonia mogłaby uzyskać większe wsparcie dla swoich inwestycji w regionie oraz przyczynić się do stworzenia platformy, umożliwiającej lepszą ich koordynację. Mogłoby to dać Japonii nieoficjalny status preferowanego partnera i zwiększyć jej przewagę nad Koreą Południową i Chinami, które również są obecne w państwach Trójmorza. Ewentualne inwestycje w infrastrukturę transportową usprawniłyby komunikację między japońskimi fabrykami (dotychczas Japończycy chętnie wybierali do inwestycji obszary z gotową infrastrukturą w pobliżu wielkich miast, ale znani są z finansowania i budowy infrastruktury w innych częściach świata; na przykład budowy systemu szybkiej kolei w Indiach³⁰ i na Tajwanie³¹). Należy starać się skłonić Japonię do większego zaangażowania w projekty infrastrukturalne na terenie Trójmorza, na przykład budowę drogi Via Carpatia na terenie Polski i Rumunii albo unowocześnienie linii kolejowych i portów. Jest to płaszczyzna, na której w innych częściach świata Japonia rywalizuje z Chinami.

Potrzebie rozwijania stosunków gospodarczych służy japońska dyplomacja. W styczniu 2018 ówczesny premier Japonii Shinzo Abe, wraz z przedstawicielami kilkudziesięciu przedsiębiorstw japońskich,

odbył wizyty oficjalne w Estonii, na Litwie, Łotwie, w Rumunii, Bułgarii oraz Serbii. Ważnym rezultatem wizyty w Estonii było podpisanie umowy o współpracy w dziedzinie cyberbezpieczeństwa, co oznacza dostrzeżenie przez Japonię potencjału Estonii w tej dziedzinie. Pokazuje to, że Japonia może być skłonna współpracować z partnerami z regionu nie tylko na płaszczyźnie gospodarczej oraz jest coraz bardziej zainteresowana korzystaniem z know-how, jakie te państwa posiadają w obszarach będących w kręgu jej zainteresowania, mogących zwiększać wspólne bezpieczeństwo.

W tym kontekście warto zwrócić uwagę na duży potencjał rozwijania współpracy w zakresie technologii energetycznych (farmy wiatrowe, energia słoneczna i geotermalna), reaktorów wysokotemperaturowych, technologii tzw. czystego węgla³², inteligentnych materiałów, produkcji i komercyjnego wykorzystania wodoru, kolei wysokich prędkości, samochodów elektrycznych i autonomicznych, lotnictwa i branży kosmicznej, technologii telekomunikacyjnych, satelitów, sztucznej inteligencji, Internetu rzeczy (IoT) oraz rozwiązań informatycznych dla sektora finansowego (fintech). Ze względu na działania Chin i Korei Północnej w cyberprzestrzeni, Japonia poszukuje ponadto rozwiązań oraz specjalistów z zakresu bezpieczeństwa informatycznego, w szczególności kryptografii (prawdopodobnie temu częściowo służyła wizyta premiera Japonii i przedstawicieli biznesu w Estonii³³), oprogramowania antywirusowego i antydostępowego (tu wysoką pozycję w świecie mają Czechy i Słowacja), monitorowania transakcji i przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy i finansowaniu terroryzmu

(Polska). Na obszarze Trójmorza działają państwowe ośrodki oraz prywatne przedsiębiorstwa, które prowadziły wspólne projekty z podmiotami japońskimi w niektórych z tych dziedzin. Współpraca między przedsiębiorstwami może stać się przyczynkiem do integracji instytucjonalnej na szczeblu państw, również na szczeblu rodzącej się organizacji Trójmorza.

Osobnym i prawdopodobnie słabo wykorzystanym polem do współpracy jest kooperacja wywiadowcza i wojskowa między Japonią a państwami Trójmorza. Należy zauważyć, że również w tym obszarze między Tokio a każdą z dwunastu stolic istnieją najprawdopodobniej liczne punkty styczne. Na przykład jednym z większych atutów niektórych państw Trójmorza (Polski, Rumunii, Bułgarii i Czech) jest posiadanie stałych przedstawicielstw dyplomatycznych w Pjongjangu (Japonia nie utrzymuje stosunków oficjalnych z Koreą Północną i nie ma tam ambasady). Utrzymywanie takich przedstawicielstw stwarza również przestrzeń dla działalności wywiadu. Japończycy mogą być zainteresowani informacjami, jakie na temat Korei Północnej posiadają wywiady tych państw. Mogą być także zainteresowani informacjami dotyczącymi obywateli północnokoreańskich okresowo przebywających w państwach Trójmorza. W Japonii żyje duża mniejszość koreańska, w tym utrzymująca relacje z Koreą Północną i prawdopodobnie spenetrowana również przez północnokoreańskie służby specjalne. Japonii może zależeć na szczegółowym poznaniu specyfiki i zakresu działalności północnokoreańskich przedsiębiorstw w różnych państwach, gdyż ze zdobywanych również w ten sposób dewiz, Korea

Północna finansuje rozwijanie broni, która teoretycznie zagraża terytorium Japonii. Z tej perspektywy obywatele KRLD przebywający w państwach trzecich jako gastarbeiterzy³⁴ mogliby być interesującym celem werbunkowym dla Japończyków. Osobną kwestią w kręgu zainteresowania Japonii może być działalność polsko-północnokoreańskiego przedsiębiorstwa Chopol. Jeśli wywiad i kontrwywiad któregoś z państw Trójmorza posiada wartościowe z punktu widzenia Japonii informacje, może to być jednym z elementów zachęcających Japonię do jeszcze większego zacieśnienia współpracy z tymi państwami.

Potencjalnie interesująca z perspektywy Japonii mogłaby być również ewentualna wiedza dotycząca Chin oraz państw Azji Centralnej i Bliskiego Wschodu. Japonia stara się zwiększać swoją świadomość sytuacyjną oraz współpracę ze służbami innych państw, co widać poprzez chęć przystąpienia do Sojuszu Pięciorga Oczu³⁵.

Oprócz tego Japończycy mogą być w przyszłości zainteresowani sprzedażą do któregoś z państw Trójmorza uzbrojenia lub technologii wojskowych. Należy tu zwrócić uwagę, że japoński przemysł zbrojeniowy dysponuje bardzo dużym potencjałem, chociaż nigdy nie tworzył uzbrojenia z myślą o rynkach eksportowych. Jako że niektóre z państw Trójmorza, przede wszystkim Polska i państwa bałtyckie stają przed koniecznością unowocześnienia swoich sił zbrojnych wobec niekorzystnie zmieniającego się otoczenia, podjęcie współpracy z Japonią mogłoby w pewnych warunkach okazać się dobrym

pomysłem. Uzyskanie dogodnych warunków mogłoby być o tyle łatwiejsze, że Japonia wyraźnie potrzebuje swojego pierwszego sukcesu jako eksporter uzbrojenia. Znacznie gorzej wyglądają perspektywy eksportu uzbrojenia z państw Trójmorza do Japonii, ponieważ istnieje duża różnica potencjałów.

Japonia utrzymuje ożywione stosunki gospodarcze z państwami Europy Środkowej i Wschodniej, które rozwija głównie w oparciu o umowy dwustronne. Proponowaną innowacją, która zdaniem autora mogłaby jeszcze bardziej ożywić stosunki dwustronne Japonii z każdym z wymienionych wyżej państw jest wejście Japonii do inicjatywy Trójmorza jako obserwatora lub zaangażowanie kapitałowe w Fundusz Trójmorza oraz udzielenie inicjatywie wsparcia dyplomatycznego, na przykład poprzez udział Japonii w szczytach państw grupy. Szansa ta może zostać wykorzystana tylko w wariacie, w którym Trójmorze zostanie uznane przez Japonię za atrakcyjny format współpracy. Tak jednak nie musi się stać. Z powstaniem i rozwijaniem Trójmorza od samego początku wiąże się pewien zestaw ryzyk. Omówmy teraz owe ryzyka.

Wady Trójmorza z perspektywy Japonii

Doskonałe stosunki gospodarcze Japonii z Niemcami oraz Unią Europejską (widoczne chociażby przez pryzmat wchodzącej w życie

umowy handlowej, ale również japońskich inwestycji bezpośrednich; najważniejszymi stolicami UE wciąż są Berlin i Paryż) wcale nie muszą przełożyć się na zainteresowanie Japonii Trójmorzem. Mogłoby tak być szczególnie wtedy, gdyby zdecydowanie niechętnie wobec Trójmorza pozycjonowały się Niemcy. Póki co Japonia ma w Niemczech więcej do stracenia niż mogłaby zyskać w Trójmorzu. Rola Niemiec dodatkowo wzrosła po wyjściu Wielkiej Brytanii ze Wspólnoty³⁶. Nie oznacza to jednak, że państwa Trójmorza nie powinny działać na rzecz wzmocnienia swojej pozycji negocjacyjnej. Prawdopodobieństwo deprecjonowania przez Niemcy Trójmorza wzrośnie zresztą, jeśli po ewentualnym przejściu administracji amerykańskiej przez Demokratów, Amerykanie postawią na wygaszanie sporów z zachodnioeuropejskimi sojusznikami³⁷. Potencjalne działanie Niemiec na niekorzyść Trójmorza jest tym bardziej groźne, że wielu członków inicjatywy jest całkowicie uzależnionych od Berlina gospodarczo. Trudno oczekiwać, że Niemcy nie wykorzystają tej dźwigni do rozbicia Trójmorza, jeśli uznają to za priorytet. Zaangażowanie Japonii mogłoby jednak częściowo zmniejszyć gospodarczą zależność państw Trójmorza od Niemiec.

Możliwość zaangażowania Japonii w Trójmorze należy także rozważyć na tle ewentualnych zmian w polityce wewnętrznej i zagranicznej Stanów Zjednoczonych. Japonia na pewno nie będzie skłonna interesować się inicjatywą, jeśli Trójmorze jako projekt polityczny zostanie porzucone przez Stany Zjednoczone. Istotne wydają się tutaj niejednoznaczne wypowiedzi Joe Bidena dotyczące pozyskiwania energii z łupków³⁸, a także popierany również przez Bidena flagowy

program gospodarczy Partii Demokratycznej znany pod nazwą Green New Deal, w którym największy priorytet położono na kwestie klimatu i odnawialnych źródeł energii³⁹. Zdaniem konserwatywnych ekspertów, plan ten jest zagrożeniem dla pozycji Stanów Zjednoczonych jako producenta ropy i gazu⁴⁰. Choć dzisiaj wydaje się to nieprawdopodobne, to jeśli rzeczywiście Amerykanie zrezygnują z chęci zdominowania europejskiego rynku węglowodorów (od dawna sprzeciwiali się projektom uzależniającym Europę od rosyjskiego gazu), znaczenie Trójmorza prawdopodobnie spadnie (a wzrośnie rola Niemiec i Rosji)⁴¹. Wówczas można by spodziewać się ewentualnego zaangażowania Japonii na przykład w projekty dotyczące odnawialnych źródeł energii w państwach Trójmorza oraz inne inwestycje, chociaż ewentualne poparcie polityczne dla Trójmorza jako projektu geopolitycznego może stanąć pod znakiem zapytania.

Istnieje także ryzyko, że potencjalne odejście Stanów Zjednoczonych od inicjatywy Trójmorza (rodzaj nowego resetu, podobnego do tego z czasów Obamy) i wzmocnienie roli Niemiec i Rosji na powrót ujawni istniejące dzisiaj wewnętrzne problemy i napięcia pomiędzy poszczególnymi członkami inicjatywy, a także pogorszy sytuację bezpieczeństwa w obszarze sąsiadującym z Trójmorzem. W tym kontekście należy mieć przede wszystkim świadomość istnienia sporów historycznych między Rumunią i Węgrami, Węgrami i Słowacją oraz Ukrainą, przynależności Austrii do sfery kulturowej języka niemieckiego i zależności tamtejszego sektora bankowego od napływu bogatych klientów rosyjskich⁴², budowy węgierskiej elektrowni jądrowej przez

Rosję, generalnie prorosyjskiego nastawienia mieszkańców Bułgarii, prawnej dyskryminacji etnicznych Rosjan na obszarze Łotwy i Estonii. W obszarze sąsiadującym z Trójmorzem zaś wzrośnie ryzyko dalszej militaryzacji Obwodu Kaliningradzkiego, umieszczenia stałych sił rosyjskich na Białorusi, eskalacji napięć na Ukrainie, Bałkanach (rosyjska obecność wojskowa w Serbii⁴³) i w Naddniestrzu. Każda z wymienionych kwestii może przełożyć się na szybkie pogorszenie klimatu inwestycyjnego w państwach Trójmorza, szczególnie państwach Grupy Wyszehradzkiej (Polska, Czechy, Węgry) i w Rumunii. Wówczas japońskie przedsiębiorstwa mogą zechcieć rozbudować przyczółki gdzie indziej i nie należy raczej liczyć na japońskie wsparcie dyplomatyczne, czy ożywioną współpracę w dziedzinie bezpieczeństwa.

Oprócz tego najważniejszym czynnikiem, który może uniemożliwić japońskie zaangażowanie w inicjatywę Trójmorza może okazać się głębokość recesji gospodarczej, w jakiej świat znalazł się w wyniku polityki banków centralnych i rządów bezpośrednio przed i w trakcie pandemii koronawirusa. Recesja ta szczególnie mocno dotyka japońskie przedsiębiorstwa motoryzacyjne, które są dostarczycielem najbardziej wartościowych inwestycji japońskich w państwach Europy Środkowej i Wschodniej. Nie wiadomo, czy przedsiębiorstwa i japońskie banki będą skore do finansowania nowych inwestycji, szczególnie, że Trójmorze nie jest z punktu widzenia Japonii najważniejszym rynkiem zbytu.

Wnioski

Japonia, jako państwo mocno aktywne inwestycyjnie w Europie Środkowo-Wschodniej, mogłaby potencjalnie być zainteresowana zaangażowaniem się w inicjatywę Trójmorza, a przez to przyczynić się do szybszej jej materializacji. W tym kontekście co najmniej nieodpowiednie wydaje się, że Trójmorze jako projekt strategiczny nie jest znane ani szeroko komentowane w Japonii. Dlatego warto podjąć działania informacyjno-propagandowe skierowane na odbiorców japońskich, które mogłyby atrakcyjnie przedstawić inicjatywę Trójmorza z perspektywy polskiej. Przy tym w szczególności warto głębiej przeanalizować możliwości japońskiego zaangażowania kapitałowego przede wszystkim w projekty infrastrukturalne oraz zastanowić się nad szansami związanymi z eksportem uzbrojenia (potencjalnie z Japonii do państw Trójmorza) oraz potencjalnego rozszerzenia współpracy naukowo-badawczej w przemyśle, w tym przemyśle obronnym i produkującym dobra podwójnego zastosowania. Należy starać się wytworzyć u partnerów japońskich silną potrzebę wspierania bliższej współpracy, skomunikowania i bezpieczeństwa państw, w których Japonia jest ważnym inwestorem. Szczególnie wartościowe byłoby pozyskanie Japonii do roli obserwatora tworzącej się organizacji. Warto również rozważyć starania o przystąpienie do Azjatyckiego Banku Rozwoju (spośród państw Trójmorza jedynym jego członkiem jest Austria). Jeśli oprócz tego udałoby się skorzystać na zapoczątkowanym niedawno trendzie przenoszenia produkcji do państw trzecich, warto

zabiegać o nowe inwestycje japońskie w Polsce, szczególnie w północno-wschodniej i południowo-wschodniej części państwa, gdzie Japończycy nie byli dotychczas mocno obecni (na przykład okolice trasy Via Baltica czy podkarpacka Dolina Lotnicza w bezpośrednim sąsiedztwie realizowanej trasy Via Carpatia). Pewne korzyści może przynieść również wspólne działanie na rzecz inwestycji japońskich w regionie przez dyplomacje gospodarcze zaprzyjaźnionych państw, na przykład Grupy Wyszehradzkiej albo Polski i Ukrainy. Wspominając o bezpieczeństwie, warto unikać wiązania inicjatywy Trójmorza z działaniami wymierzonymi w jakiekolwiek państwo (szczególnie Rosję lub Niemcy). Zamiast tego warto akcentować obiektywne atuty uczestników Trójmorza oraz przedstawiać tę inicjatywę jako perspektywiczny, długoletni projekt gospodarczy popierany przez Stany Zjednoczone, obserwowany przez Niemcy i konsolidujący wielopłaszczyznową współpracę państw, na obszarze których już znajdują się liczne i wysokowartościowe japońskie inwestycje (z dodatkową możliwością dołączenia kolejnych państw regionu). Udana ofensywa dyplomatyczna może doprowadzić do pojawienia się nowych japońskich inwestycji w Polsce oraz zaangażowania finansowego podmiotów japońskich w fundusze celowe związane z projektem Trójmorza. Warto przy tym zwrócić uwagę, że takie zaangażowanie wiązałoby się z mniejszym ryzykiem politycznym i strategicznym niż ewentualne zaangażowanie kapitałowe podmiotów niemieckich czy chińskich. Należy mieć jednak świadomość, że w nowych okolicznościach gospodarczych, między innymi w kryzysie

spowodowanym przeciwdziałaniem pandemii koronawirusa, wysiłek angażujący podmioty japońskie może być długotrwały i nie gwarantuje natychmiastowego sukcesu. Nie należy jednak rezygnować z pomysłów zainteresowania Japończyków inicjatywą Trójmorza, ponieważ podmioty japońskie poszukiwały, poszukują i poszukiwać będą okazji inwestycyjnych na całym świecie, a kryzys może okazać się szansą.

---

¹ Lista priorytetowych projektów Trójmorza, Three Seas, <https://3seas.eu/about/progressreport> [dostęp: 30.12.2020].

² Anna Czyż, *The Three Seas Initiative Investment Fund officially established*, Bank Gospodarstwa Krajowego, 07.06.2019, <https://media.bgk.pl/61041-the-three-seas-initiative-investment-fund-officially-established> [dostęp: 30.12.2020].

³ *Karta indeksu CCEplus*, GPW Benchmark, <https://gpwbenchmark.pl/karta-indeksu?isin=PL9999998948> [dostęp: 30.12.2020].

⁴ Donald J. Trump, *Remarks by President Trump at the Three Seas Initiative Summit*, Global Public Affairs, U.S. Department of State, 06.07.2017, <https://translations.state.gov/2017/07/06/remarks-by-president-trump-at-the-three-seas-initiative-summit-july-6-2017/> [dostęp: 30.12.2020].

⁵ *Defence Expenditure of NATO Countries (2012-2019)*, NATO, 25.06.2019, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2019_06/20190625_PR2019-069-EN.pdf [dostęp: 30.12.2020].

⁶ *Japan*, Donor Tracker, 10.12.2020, <https://donortracker.org/country/japan> [dostęp: 30.12.2020].

⁷ Jagannath Panda, *Shinzo Abe's infrastructure diplomacy*, Asia Times, 31.07.2020, <https://asiatimes.com/2020/07/shinzo-abes-infrastructure-diplomacy/> [dostęp: 30.12.2020].

⁸ Andy Brown, *Japan investing US\$367 billion in Southeast Asia infrastructure*, International Construction, 27.06.2019, <https://www.khl.com/international-construction/japan-investing-us367-billion-in-southeast-asia-infrastructure/139032.article> [dostęp: 30.12.2020].

⁹ Por. np. Masatsugu Asakawa, Asian Development Bank, <https://www.adb.org/about/management/masatsugu-asakawa> [dostęp: 30.12.2020].

¹⁰ *Japan to relax arms export ban*. BBC News, 01.04.2014, <https://www.bbc.com/news/world-asia-26830504> [dostęp: 30.12.2020].

¹¹ Franz-Stefan Gady, *Why Japan Lost the Bid to Build Australia's New Subs*, The Diplomat, 27.04.2016, <https://thediplomat.com/2016/04/why-japan-lost-the-bid-to-build-australias-new-subs/> [dostęp: 30.12.2020].

¹² Tim Kelly, Nobuhiro Kubo, *Exclusive: Japan seeks to sell sub-hunting jet to UK as Abe pushes arms exports*, Reuters, 07.01.2015, <https://www.reuters.com/article/us-japan-uk-arms-exclusive/exclusive-japan-seeks-to-sell-sub-hunting-jet-to-uk-as-abe-pushes-arms-exports-idUKKBN0KGoWG20150107> [dostęp: 30.12.2020].

¹³ *US Navy Buys Decommissioned Japanese Helicopters For Spare Parts*, Defense World, 29.05.2015, https://www.defenseworld.net/news/13054/US_Navy_Buys_De commissioned_Japanese_Helicopters_For_Spare_Parts [dostęp: 30.12.2020].

¹⁴ Gaku Shimada, Masaya Kato, *Japan wants to sell old F-15s to US to fund F-35 purchases*, Nikkei Asia, 24.12.2018, <https://asia.nikkei.com/Politics/Japan-wants-to-sell-old-F-15s-to-US-to-fund-F-35-purchases> [dostęp: 30.12.2020].

¹⁵ Konrad Rumiński, *Rząd Japonii zapowiada płacenie firmom za repatriację produkcji z Chin*, komentarz nr 14/2020, Biuletyn Ośrodka Badań Azji, kwiecień 2020, ss. 53-60.

¹⁶ Keiji Takiguchi, *Economic Relations between Japan and Croatia*, prezentacja Ambasadora Japonii w Chorwacji zawierająca dane JETRO, czerwiec 2018, <http://investcroatia.gov.hr/wp-content/uploads/2018/06/Economic-Relations-between-Croatia-and-Japan.pdf> [dostęp: 30.12.2020].

¹⁷ *Japan-Estonia Economic Relations*, Ambasada Japonii w Estonii, <https://www.ee.emb-japan.go.jp/economicrel.html> [dostęp: 30.12.2020].

¹⁸ リトアニア概況 (2015年10月現在) (*Przegląd Litwy – stan na październik 2015*), Ambasada Japonii w Republice Litewskiej, https://www.lt.emb-japan.go.jp/japanese/niti_Lt_kankei_j.htm [dostęp: 30.12.2020].

¹⁹ ラトビア共和国 (Republika Łotewska), Ambasada Japonii w Republice Łotewskiej, marzec 2018, <https://www.lv.emb-japan.go.jp/files/000169277.pdf> [dostęp: 30.12.2020].

²⁰ *Japanese PM: Japan is the biggest Asian investor in Romania*, Romania Insider, 16.01.2020, <https://www.romania-insider.com/japan-biggest-asian-investor-romania> [dostęp: 30.12.2020].

²¹ *Toyota's European manufacturing plants*, Toyota, <https://www.toyota-europe.com/world-of-toyota/feel/operations/made-in-europe/manufacturing> [dostęp: 30.12.2020].

²² *Produkujemy baterie, które spełniają potrzeby użytkowników*, Panasonic, <https://www.panasonic-batteries.com/pl/o-firmie-panasonic-energy-poland> [dostęp: 30.12.2020].

²³ *Panasonic begins European production*, Cooling Post, 10.1.2018, <https://www.coolingpost.com/world-news/panasonic-begins-european-production/> [dostęp: 30.12.2020].

²⁴ *An assessment of key EU industrial sectors open to Japanese technological cooperation and investment*, EU-Japan Centre for Industrial Cooperation, wrzesień 2014, <https://www.eu->

---

japan.eu/sites/default/files/publications/docs/anassessmentofkeyeuindustrialsectors_final.pdf [dostęp: 30.12.2020].

²⁵ *Centrum produkcji nowoczesnych napędów hybrydowych Toyota Motor Manufacturing Poland (TMMP)*, Toyota, <https://www.toyota.pl/articles/2020/centrum-produkcji-nowoczesnych-napedow-hybrydowych> [dostęp: 30.12.2020].

²⁶ *Japanese Robot Firm Yaskawa Officially Starts Production in Slovenia*, Total Slovenia News, 09.04.2019, <https://www.total-slovenia-news.com/business/3407-japanese-robot-firm-yaskawa-officially-starts-production-in-slovenia> [dostęp: 30.12.2020].

²⁷ *Monika Dimitrova, Subway line to Bucharest Airport will be a reality in 2023*, Themayor.eu, 26.02.2019, <https://www.themayor.eu/en/subway-line-to-bucharest-airport-will-be-a-reality-in-2023> [dostęp: 30.12.2020].

²⁸ *Prime Minister Shinzo Abe Visits Europe*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych Japonii, 16.01.2018, https://www.mofa.go.jp/erp/we/page24e_000234.html [dostęp: 30.12.2020].

²⁹ *Japan International Cooperation Agency (JICA) presented a preliminary analysis of the current state of Ukraine's infrastructure and prospects of road and port sectors*, Ministerstwo Infrastruktury Ukrainy, 21.02.2017, <https://mtu.gov.ua/en/news/28387.html> [dostęp: 30.12.2020].

³⁰ *Aarti Betigeri, India puts relations with Japan back on the rails*, The Lowy Institute/The Interpreter, 18.09.2020, <https://www.loyyinstitute.org/the-interpreter/india-puts-relations-japan-back-rails> [dostęp: 30.12.2020].

³¹ *Kensaku Ihara, Taiwan to extend bullet train line in boon to Japan players*, Nikkei Asia, 11.09.2019, <https://asia.nikkei.com/Economy/Taiwan-to-extend-bullet-train-line-in-boon-to-Japan-players> [dostęp: 30.12.2020].

³² *Piotr Stępiński, Japonia pomoże Polsce przy zgazowaniu węgla*, Biznes Alert, 15.02.2019, <https://biznesalert.pl/japonia-polska-zgazowanie-wegiel/> [dostęp: 30.12.2020].

³³ *Estonia and Japan to Cooperate on Cyber Security*, E-Estonia, kwiecień 2016, <https://e-estonia.com/estonia-and-japan-to-cooperate-on-cyber-security/> [dostęp: 30.12.2020].

³⁴ *Drew Hinshaw, Natalia Ojecka, How Workers in Europe Earned Money for North Korea - Until Now*, The Wall Street Journal, 26.01.2018, <https://www.wsj.com/articles/poland-closes-door-to-cheapand-now-bannednorth-korean-laborers-1516962600> [dostęp: 30.12.2020].

³⁵ *Alan Weedon, Why Japan wants to join the Five Eyes intelligence network*, ABC News (Australia), 19.09.2019, <https://www.abc.net.au/news/2020-09-19/five-eyes-intelligence-japan-bid-yoshihide-suga-shinzo-abe/12665248> [dostęp: 30.12.2020].

³⁶ *Pernille Rudlin, Japanese companies in Europe say Brexit is their biggest worry for 2020*, Rudlin Consulting, 15.01.2020, <https://rudlinconsulting.com/japanese-companies-europe-brexit-concern/> [dostęp: 30.12.2020].

³⁷ *Kemal Dervis, Sebastian Strauss, How Europe can work with Biden*, Brookings Institution, 13.11.2020, <https://www.brookings.edu/opinions/how-europe-can-work-with-biden/> [dostęp: 30.12.2020].

³⁸ *Holmes Lybrand, Fact check: Biden falsely claims he never opposed fracking*, CNN, 23.10.2020,

<https://edition.cnn.com/2020/10/23/politics/biden-fracking-fact-check/index.html>
[dostęp: 30.12.2020].

³⁹ *The Biden Plan for a Clean Energy Revolution and Environmental Justice*, strona Komitetu Joe Bidena, <https://joebiden.com/climate-plan/> [dostęp: 30.12.2020].

⁴⁰ Sam Winstel, *What's at Stake for Real Americans with These 'Green New Deals?'*, American Petroleum Institute, 13.08.2019, <https://www.api.org/news-policy-and-issues/blog/2019/08/13/whats-at-stake-for-real-americans-with-these-green-new-deals> [dostęp: 30.12.2020].

⁴¹ Wojciech Jakóbiak, *Czy USA dofinansują polski hub LNG dla Trójmorza?*, Biznes Alert, 21.05.2018, <https://biznesalert.pl/usa-trojmorze-polska-hub-lng/> [dostęp: 30.12.2020].

⁴² Heather A. Conley, Donatienne Ruy, *Kremlin Playbook Spotlight: Austria's Meinhof Bank Affairs*, CSIS, 14.12.2018, <https://www.csis.org/blogs/kremlin-playbook-spotlight/kremlin-playbook-spotlight-austrias-meinhof-bank-affairs> [dostęp: 30.12.2020].

⁴³ *Rosyjski przyczółek na Bałkanach*, Warsaw Institute, 22.12.2017, <https://warsawinstitute.org/pl/rosyjski-przyczolek-na-balkanach/> [dostęp: 30.12.2020].

Asia Research Centre Report Centre for Security Studies War Studies University

January 3, 2021

English summary

Japan and The Three Seas Initiative

– prospects for cooperation

Konrad Rumiński

The Three Seas Initiative (TSI) is a semi-formal cooperation framework linking 12 countries located in Central and Eastern Europe (CEE). It was launched in 2015 with the support of the United States. Its main goal has been to boost regional economic cooperation and connectivity. This report analyses the opportunities for economic, political and defence cooperation between Japan and the TSI's members.

Japan, as an important foreign investor and employer in each of the TSI countries and an ally of the United States, could be interested in some

form of involvement with the TSI. For Japanese investors, CEE's strategic location, lower labour costs, qualified workforce, relatively large market as well as positive perception of Japan are the key advantages of the region. The potential for Japanese investments in CEE states has not been fully exhausted. New possibilities may arise at the dawn of Brexit and due to current investment trends by the Japanese companies, such as moving production from China back to Japan and to other countries. In this context, it would be beneficial for the TSI countries to seek recognition and endorsement of the initiative from Tokyo and to lobby for greater Japanese investment and commitment in CEE, especially in the field of infrastructure and energy or even defence manufacturing.

Despite the current competition between regional governments to attract foreign investment, joint coordination and lobbying might also be worth trying as the Japanese investors tend to build cross-border and transnational networks of specialised companies and affiliates. Further Japanese involvement and support could help shape the future of the TSI as a strong regional organisation. Although the TSI faces numerous challenges and Japan's potential involvement in the initiative remains uncertain, especially during and after the post-pandemic recession, the report concludes that Tokyo's participation in the TSI could offset some geopolitical risks related to the involvement of other actors in the region, such as China, and to decrease economic dependence of the TSI countries on Germany.